

LJUBLJANSKI ČASNIK.

№ 6.

V petek 19. Maliga travna

1850.

Ljubljanski časnik izhaja vsak teden dvakrat, in sicer v torek in petek. Predplačuje se za celo leto pri založniku Jožefu Blazniku 6 gold., za pol leta 3 gold., za četert leta 1 gold. 30 kraje. Za polletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odrajta še 15 kraje. Celoletno plačilo za pošiljanje po cesarski pošti zneso 7 gold., za pol leta 3 gold. 30 kraje., za četert leta 1 gold. 45 kraje. — Vsaka cesarska pošta prejme naročilo in denar, in ako se na pismo zapiše, da so naročivni denarji (Pränumerationsgelder) v njem, ni treba nič poštne plačati.

Vradne naznanila.

Po ukazu visociga c. k. ministerstva pravice od 6. aprila t. l., št. 2495, se oznani:

De bo višji deželni sodništvo za kronovine Krajsko in Koroško 1. maja t. l. v djanje stopilo. Od tega dneva so tedaj vse opravila, katere te kronovine zadevajo, in za katere je bila do zdaj c. k. notrajno-avstrijska in primorska apelacija in višji kriminalna sodnja v Celjovcu pristojna, c. k. višjemu deželnemu sodništvu za Koroško in Krajsko predložiti.

Nadalje se na znanje da, da je visoko ministerstvo ob enim sklenilo, da bodo od prvega Julija t. l. tudi v krajski in koroški kronovini nove sodnije — brez izjemka, in po ukazih, kateri so dozdej že razglašeni, ali pa kateri so še za razglasiti — v djanje stopile.

V Celjovcu 15. aprila 1850.

Predsednik c. k. višjiga deželniga sodništva za Koroško in Krajsko:

Karl baron Buffa m. p.

Z naznanilam od 10. januarja t. l. je predsedništvo c. k. deželne komisije za oprostenje zemljiš v novicah razodelo, kaj se je od začetka te komisije do konca pr. l. zgodilo. Ker so pa od noviga leta že trije meseci pretekli in ker so se opravila deželne komisije že k temu dognale, da se tudi distriktne komisije zaporedoma osnovati zamorajo, tako da se bojo oprostivne dela zdaj brez zadržaja po celi deželi začele, se predsedništvu perložno dozdeva, očitno na znanje dati, kako se je deželna komisija perzadevala v omenjeni dobi svoje pripravljajoče dela končati, in kakšne imenitniši reči so sploh v posvetvanje vzete bile.

Oprostivno opravilo ali odveza se naj prvo s tem začne, da imajo poprejšne gruntne gosposke in desetinjaki, katerim za prejemsine, ki so nehale po postavi od 7. sept. 1848 in 4. marca 1849, kako odškodovanje gre, za to odškodovanje se posebno oglasiti in z natančnim dokazanjem sleherne posamezne davšine, katero so poprej od svojih podložnih kmetov in desetincov prejeli, po v postavi določeni meri prerajati, koliko jim v denarjih odškodovanje zneso. De se to kar je mogoče v pripravnim redu in enakolično naredi, je deželna komisija z razglasam, v katerih so dōbe odločene, v katerih se imajo omenjeni oglasiti predpotožiti, posebni poduk, kako se je za dohodke oglasiti, ki so z odškodovanjem odpravljeni, zložila, in skerbelo se je, da se je ta poduk v nemškem in slovenskim jeziku in v primernim številu natisov po deželi razposlal; v ravno tistim času je tudi iz c. k. dvorne in državne tiskarnice na Dunaju 3000 natisov v slovenski jezik prestavljeniga ukaza zastran izpeljave zemljiškiga oprostenja zadobljenih bilo, in c. k. okrajne poglavarstva so za njih razdelitev po celi deželi skerbeti imele. Razposlali so se po tem desetinski prerajti na vsaktero katastersko srenjo in na davkne vrade; tarifa katasterskih cen je pa posebno zložena in natisnjena bila, in nekoliko teh tarif se je na okrajne poglavarstva in na davkne vrade poslalo, da jih

zamore tam vsakteri, komur se treba zdi, predviditi ali prepisati, nekoliko se jih je pa pri deželni komisiji za prodaj prideržalo, kar je tudi posebej razglašeno bilo. Posebno opravilo komisije je tudi bilo sostavljenje cenitne tarife za reči maliga davka (Kleinrechte) in družih pridelkov, za katere se v katastru določena cena ne najde; ta tarifa se je po vodilu §. 10 ukaza 4. marca 1849, in §. 22 ukaza 12. sept. 1849 v primernosti h katasterskim cenam naredila in s posebnim razglasam po deželi razposlala.

Ker so se tako vse pripravne dela za ugotovljenje oprostivniga obravnanja dognale, je deželna komisija osnovanje distriktnih komisij v skerb vzela, katerih bo, kakor je s posebnim razglasam oznanjeno bilo, za celo kronovino deset; izvolili so se torej v komisijnih sejah taki možje za ude teh komisij, od katerih se je zaupati, da bojo njim naložene dolžnosti zvesto spolnovali; tudi za predstojnike distriktnih komisij so po nasvetu predsedništva od c. k. ministerstva že nekteri posebniga spoštovanja vredni možje postavljeni, in ker so v pretečenim mescu že nektere oglasivne dela ali napovedi pri deželni komisiji vpoloženi bili, so že tri teh komisij, namreč v Postojni, v Novimestu in v Kraju svoje opravila pričele. Distriktne komisije bojo kakor postava določi, v bistvenim trojno opravilo imele, naj prvo namreč jim gre oglase, ki jih vpravičeni pri deželni komisiji vpoložijo, in ki se jim od tod za daljšno obravnanje izročijo, natanjko pregledati ino pri ti perložnosti se prepričati, če so se pri nastavkih za odškodovanje vpravičeni v postavi določenih pravil deržali, če niso druge kakor katasterske in od deželne komisije določene cene v podlago vzeli, če niso takih davšin v prerajt vzeli, ki imajo brez odškodvanja odpasti itd.; ako se pri tem preskušvanju kaj nepravičniga ali kaka pomota znajde, imajo komisije oblast ino dolžnost, take nastavke ali clo zbrisati ali pa popraviti. Na podlagi tako preskušanih oglasov se bo drugo opravilo distriktne komisije začelo, namreč obravnanje z vpravičenimi in dolžnimi, kjer se bo vsakterimu natanjko predložilo, kar se od njegove poprejšne dolžnosti terja in koliko zdaj za odškodvanje pride. Po takim obravnanju (Liquidirung) bojo tretjic komisije oprostivne pisma napravile, in kar je scer še po postavi za izpeljavo zemljiškiga oprostenja treba, izgotovile. De se pa distriktne komisije pri svojih opravilih brez pomote in brez zamude obnašati zamorejo, je deželna komisija posebni poduk zložila in natisniti dala, kateriga se bojo komisije pri svojih delih deržati imele.

Deželna komisija se je v omenjeni dobi od 1. januarja do 1. aprila t. l. v osemnajstih sejah čez vse imenitniši reči posvetvala. Posebno važni predmet komisijnega posvetvanja so bile od c. k. ministerstva notrajnih oprav predpotožene vprašanja zastran gojzdnih in pašnih pravic in družih med bivšimi gosposkami in njih podložniki obstoječih sužnosti (Servitut), namreč kako da bi se zamogle s povračilam odpraviti ali saj poravnati (regulirati). Ta reč

ne zadene samo osebuje (privatne) pravice sedajnih vživačev sužnosti in posestnikov obloženiga zemljiša, ampak se mora zapopasti tudi v visjim obziru, namreč v obziru blagostanja cele dežele, katero terja, da naj se kmetijstvo kar je mogoče povzdiguje, da naj se posebno gojzdi kakor velika potreba tudi za prihodnje dni prihranijo, da naj se tedaj vse to odstrani in zavarva, kar se temu nasproti ravna. V mnogih sejah se je to v ti imenitni reči deželna komisija posvetvala ino po načertu, kateri je v posebno sostavljeni odbor poprej preskušvati in posvetovati imel, so se odgovori na ministerske vprašanja sklepali; pri tem posvetovanju so tudi posebno izvoljeni, v kmetijskih in zlasti v gojzdnih rečeh izvedeni možje, zaslišani bili, katerim za prijazno podporo ino za razložene dobre nasvete vsa čast in hyala gre, vender se pa pri sklepanju čez narejene predloge ti možje niso vdeležvali, torej so tudi v ti zadevi vpravičeni ino dolžni samo po od njih izvoljenih komisijnih udih namestvani bili; opomniti se pa mora, da tudi od komisije storjeni sklepi ne veljajo že kakor postava, ampak le za občno posvetvanje, katero je ministerstvo s posebnim obziram na razmere kronovine pridobiti želelo, poprej ko se v ti reči postava izdela. Omenjeni načert z vsimi prikladi in sejnimi protokoli, ki obsežejo vse, kar se je v posvetovanju pri komisijnih sejah predložilo in sklepalo, je potem visocimu ministerstvu predložen bil.

Med opravke deželne komisije v omenjeni dobi pridejo tudi privoljenja predplačil, ki so se po vis. ministerskim ukazu 14. oktobra 1849 po meri rektifikacijske vrednosti urbarskih in desetinskih prejemsin z dvema tretjinama prerajtale; vse skupej so se dozdej 70 poprejšnim gruntnim gosposkam take predplačila, katerih so za plačanje zaostalih činzev od vknizenih dolgov in za druge plačila silno potrebovale, privolile in iz državne kase v skupnim znesku od 77,478 gld. 35 kr. izplačevale. — Vse take predplačila se morajo pa posebno zaznamovati, ker jih državna kasa le začasno posodi, in ker se bojo poverniti mogle, kakor hitro se bo odškodovanje od dolžnih plačevati začelo.

Za reči posebniga posvetovanja deželne komisije naj se še omenijo vprašanja od ministerstva predložene zastran odpravljenja ali poravnave pravice za ribštvo; zastran oprostivniga obravnanja pri takih zemljiših, ki v drugi soseskini kronovini leže, če pa poprejšna gruntna gosposka sem sliši, ali pri takih, ki v krajski kronovini leže, pa so ptuji grajšini podložne bile; vprašanje, ali naj bi se obravnanje zastran odškodvanja samo prostovoljnemu porazumljenju vpravičenih in dolžnih pripustilo; vprašanje, kako in v kakšni meri naj se kupna pravica (Kaufrecht) za take grunte, ki so še mitenski, odškodva; vprašanje zastran desetiga denarja, kateriga ne bo kmet, ampak državna kasa odškodvala itd. Čez vse te reči se je v mnogih sejah posvetvalo in sejni protokoli so z primernim nasvetam vis. ministerstvu predpotoženi bili.

Razun tukej omenjenih imenitnijših opravkov in sklepov je predsedništvo deželne komisije vse pripravljajoče dela doveršilo, tako de bojo zaporedama distriktne komisije nastopile, in de bo predsedništvo torej v naslednjih naznanilih že priložnost imelo, očitno naznaniti, kako se po grajšinah in po srenjah odškodvanje in oprostenje izgotovljuje, kar se bo natanjko po prerajtanih šumah razložilo in na znanje dalo.

V Ljubljani 14. aprila 1850.

Ces. kr. komisija za oprostenje zemljiš na Krajnskim.

C. kr. minist. komisar in predsednik:
Dr. Karl Ullepič.
C. kr. inšpektor:
Dr. žl. Lehmann.

Politiške naznanila.

Avstrijsko cesarstvo.

Austrijska. Iz Dunaja se od 10. aprila v „Union“ sledeče piše: Nič človeka bolj ne razveseli, kakor če vidi, kako se tisti trudijo, katerim je državno veslo izročeno, kako reč izpeljati, kateri se od vsih strani in z vsake sorte sredstvi proti, ktera je pa neogibljivo potrebna, ker jo djansko življenje pogoji, ki mora v življenje vpeljana biti, in sicer od tistih, katerih naloga je pravice narodov varovati. Taka reč je vpeljanje državniga zakonika v vsih jezikih. To pa vonder mnogo vradnikov v posameznih kronovinah, ker se enakopravnost tirja, zlo težko vidi. Posebno na Moravskem in v tistih jugoslovanskih krajih se to godi, kjer so se vradniki kakiga družiga kakor slovanskiga jezika navadili, od kteriga se ne morejo odtergati, ker mislijo de je jezik izobrazenih ljudi, proti tem pa slovanski jezik sirov, ker ga prosto ljudstvo govori. Žele namreč de bi se za Moravsko in Slovensko državni zakonik le v nemškem, v primorju pa le v laškem jeziku izdajal. Nobeno sredstvo se ne opusti, de bi državni zakonik v imenovanih deželah v slovanskem jeziku zaterli; to se pa posebno od vradnikov godi. Pa hvala naši vladi, ki enakopravnost drugači razumi, ker ni še davno, kar sta oba gospoda ministra Bach in Šmerling sklenila, de od te obćenokoristne naprave za las ne odstopita, in skerbno pazita, de ta reč v redu napreduje. Ko bo državna vstava dognana, bo v vsaki kronovini, kjer dve narodnosti prebivajo, vredništvo državniga zakonika redno vstanovljeno. To je toliko potrebniši, ker se le na taki poti zamore postavam dostojno čast skazati. Kar posebno v slovanskih deželah postavljeni vradniki nočejo razumeti, je to, de bi tudi slovanski ali kak drugi tekst veljaven zamogel biti, ker je bil po prejšnjih postavah samo nemški tekst veljaven. Slovanski, laški ali madjarski tekst, ki na desni strani nemškiga stoji, je ravno tako istinit, kakor nemški izvorni tekst, in ako bi bilo kdaj kakiga razumenja treba, se ne more nobeden na nemški tekst pozvati, in sicer zato, ker je prestavljanje možem izročeno, ki ne delajo svojoglavno, ampak zlo previdno z jezikoslovsko ostrojtjo in natanjnim premisljam. Ako je potem takem kak stavek bolj nerazumljiv, je tudi v nemškem jeziku gotovo tako, in pri takem se mora na postavodajavca appellirati, de potrebno razjasne.

* Ministerstvo pravosodja je zvolilo komisijo obstoječo iz Vuka Stefanovića, Ivana Mažuranića, Dr. Dimitrija, Dr. Uzarevića, Dr. Buratti-a, de bo Petranovićevev prevod državniga prava pregledala.

* Dva vojaška oddelka, laški in češki bosta zanaprej vojskino plačo dobivala.

* Ministerstvo je sklenilo, de zanaprej ne

bodo več avstrijski diplomatski opravniki na malih nemških dvorih v versto polnomočnih ministrov postavljeni.

* Ministerstvo pravice bo kmalo vse sklepe v zadevi deželnih višjih sodništev dokončalo.

* Prihodnji mesec se ne bodo stari zelenkasti bankovci po goldinarji več jemali. Do konca tega mesca jih mora vsaka bankna denarnica zamenjati. Od 1. maja do zadnjiga julija jih bo sama dunajska bankna denarnica še prejerala. Ko ta čas preteče se zamorejo samo pri banknem vodstvu še zamenjati.

* Po dekretu ministra pravice bodo 1. julija vsi sodniški vradi brez odloga v vsih kronovinah svoje opravila pričeli.

Horvaška. Naj višji sklep zavolj vpeljanja vojaške višji sodbe v Zagrebu se že zlo pričakuje.

* V „Allg. Ztg. f. U.“ se iz Zagreba piše: Že več mescev je, kar je v Terst barka z angleškim orožjem obložena prišla, ktero je bilo za bosniške vstajnike namenjeno. Ker je lansko leto od banalniga svetovavstva prepovedano bilo orožje skoz deželo voziti, je bilo pri zavaljski mitni vradniji vzeto in shranjeno. Zavolj tega je Kedić ukazal, de ima kupčija z vojaško mejo nehati, kar je avstrijski vojaški meji in tudi Bosnjakam mnogo škodovalo.

Serbska. C. k. ministerjalni komisar in predsednik komisije za vpeljavo sodništev v serbski vojvodini in temešvarskem Banatu naznani, de bo za zdaj dokler se namreč sodništva popolnoma ne vrede po naj višjem sklepu od 3. novembra 1849, višji deželno sodništvo za serbsko vojvodino in temešvarski Banat vstanovljeno, ktero bo svoje opravila po višjem povelju kmalo začelo.

Česka. Občinske postave mesta Prage so dokončane. Zaupni Pražani, ki so bili cele tri tedne pri posvetovanju, so se 9. aprila v Prago vernili. Postave imajo že česki predstavljavci v rokah, ki bi znale predenj 14 dni preteče, naznanjene biti. Pravijo, de se je marsikaj bolj prav storilo, kakor za mesto Dunaj. Naj važniše je, de je celo mesto zjedinjeno, de ima le eno gosposko. — Samo peti del mesta Višehrad se je odločil in je sam zase občina. Mestnih svetovavcev bo 24.

* Baron Hes je po noči od 5. na 6. aprila v Tropavo prišel. 6. dan popoldan je šel prusko mejo pregledat in se je potem v Prago podal.

* K. B. a. B. piše, de je kraljeva saksoska vlada sklenila železnico iz Citave v Reichenberg na svoje stroške napraviti. Ta novica je v Reichenbergu veliko veselje napravila. Pričakuje se tudi, de tudi Prusija ne bo odlašala železnico skoz Friedland v Reichenberg napraviti.

Ogerska. „Union“ prinese en sostavek iz Ogerskiga, ki grenko toži, kako Madjari z zvestimi Slovaki ravnajo. Ako se osoda tega naroda pregleda, mora človeka žalost obiti. Zadnji čas bi bil, de bi se Slovakam z djanjem ne pa z besedo pomagalo. Ker pa Madjari večidel povsod gospodarijo, Slovaki pa jim morajo pokorni biti, ne ostane družiga za nje, kakor svoje grenko stanje obžalovati. Vemo, de bo naša pravična vlada temu ravnanju konec storila, ker je očitno vsim narodom enake pravice podelila. Ako se kdo pritoži, de sodniki krivično ravnajo, se mu odgovori. „To imate zato, ker ste Hurbana poslušali, ki je vas zapeljal.“ Ako pride kdo milovšine prosit, ki je bil v madjarski vojski ranjen, de ne more več delati, se takole zaverne: „Pojdi k Hurbanu, on naj ti pomaga, ker je tvoje nesreče kriv.“ Ako se kdo oglasi, de bi se mu škoda, ktero so mu madjarski narodni stražniki storili, povernila, dobi za odgovor: „Poberi se, naj ti Hurban škodo

poverne, ker on je kriv, de se ti je zgodila.“ Madjaram in bivšim narodnim stražnikom se pa mora vsa škoda poverniti.

Na tako vižo se nekteri madjarski vradniki tirjanju vlade zoperstavijo in ljudstvu zamerijo. To so pa še tisti ljudje, ki so bili z Košutam zastopljeni; torej ni čuda, da tako hudo z zvestimi Slovaki ravnajo. Slovaki pa se ne dajo zmotiti, oni terdno upajo, de jih bo avstrijska vlada pred ko bo mogla takih krivic rešila.

* V „Slov. Nov.“ se piše iz Saroša, kako se Rusini prizadevajo narodni čut in narodno izobrazenje povzdigniti. Rusinski gimnazium v Unghvaru od dne do dne lepše napreduje, in Rusini menijo, ako bi ta gimnazium ne ostal popolnoma rusinsk, ga na svoje stroške vzdržati. Cesarju v čast se večkrat cerkvena narodna pesem „Mnohaja lita“ od vsakiga stanu zapoje.

* Minister denarstva je mestu Budi 500,000 gld. podaril za razdeljenje med tiste, katerim se je med obsedo škoda zgodila.

Sedmograško. Več vradnikov je na Sedmograškem svoje službe zgubilo, ker so jih slabo opravljali.

Lombardo-beneško kraljestvo. Za popravo terdnjav na Benečanskem je bilo 7 milionov dovoljenih. Uterdila se bo posebno Mantua, celi breg na reki Mincio, Peschiera, Legnano, Verona in Benetke. Ravno tako tudi Rivoli in Lacize, Rokla d' Anfo in grad v Vidnu. Delo ima biti že leta 1852 dokončano. Na Lombardiškem se razun Mantue ne bo nič popravilo. Iz tega se brez dvombe vidi, de, ako bi se primerilo, de bi sovražnik Laško napadel, bi avstrijska armada Lombardijo zapustila in se za reko Mincio vstopila.

Tuje dežele.

Bosna. Iz Knina se 6. aprila v „Lloyd“ piše: Obe sovražni stranki, turški Horvati in Bosnjaki, stojete ena druga nasproti. Vsi muslimi iz Bosne so bili od vezirja v Travnik poklicani, de bi se posvetovali, kaj je storiti. Med tem so turške vradnije prepovedale klavno živino in žito v Dalmacio voziti, in sicer zato, de bodo turški vojaki dovolj živeža imeli. To je Dalmacio hudo zadelo, posebno ker je letas povsotna lakota. Zlo slabo vreme skoz celo zimo, je vse zaterlo, tako, de ubogo ljudstvo še divjih zeliš ne more nabirati. Vlada je v več krajih ceste ukazala narediti. Bankovci, s kterimi se ubogi delavci plačujejo, jih v škodo pripravljajo.

Rusovska. Vojaki se na Poljskem še vedno zbirajo. Iz celiga rusovskiga cesarstva se živež na Poljsko vozi, kakor de bi se za dolgo vojsko pripravljali. Vsim vodjam in častnikom je zlo ojtro zapovedano svojiga mesta nikdar ne zapustiti. V Varšavi se že stanovanje za carja pripravlja, ki se prihodnji mesec pričakuje.

Nemška. Bavarski vojaki bodo šli v tabor, ki bo med Šveinfurtam in Würzburgam postavljen.

* Pruska vlada je vse vojake, ktere je popred iz službe spustila, spet nazaj poklicala. Radi bi vedili zakaj je to storila; morebiti resna vojsko misli. Kam de je namerila se ni gotovo, ker upamo, de se bo z Rusijo prijazno pogodila.

Gerška. Telegrafsko naznanilo 9. aprila pove, de še vedno pogovori terpe, sicer je še vse pri starem.

Laška. Naznanila iz Rima povedo, de na zidovju pri St. Angelo že papeževa zastava veje. V Vatikanu nimajo več francoski ampak papeževi vojaki stražo. Francoskim vojakam je bilo oznanjeno, de papež 8. aprila v Rim pride, de ga morajo 101 z strelam počastiti.

* „Giornale di Roma“ piše 7. aprila: Nje-

gova svetost, naš gospod, papež Pij IX. je prišel včeraj popoldne ob štirih na mejo svojih dežel.

Njegovo veličanstvo, neapolitanski kralj in za naslednika kralja izvoljen kraljevič sta bila v njegovem vozu.

Na meji se je ločil sveti oče od bogaboječiga kralja oboje Sicilije, in pri slovesu so se pričijoči jokali.

Sveti oče se je potem s svojimi spremljevalci naprej podal. Ko pride v Terračino med gromenjem topov in veselim kričem ljudstva, mu je municipalna komisija mestne ključke prinesla.

Potem se njegova svetost v bližnjo cerkev poda, kjer ga je kardinal Asquini, ki je nekoliko ur pred njim v mesto prišel, sprejel. Nazadnje se je podal v svoje poslopje, kjer je čez noč ostal.

* En oddelk diplomatske vojske za varstvo papeža, je že v Rim šel. 8., 9. in 10. aprila bodo zastopniki Avstrije, Rusije, Španskega, Bavarskega, Piemonta in Toskane tudi v Rim šli.

* Ravno zvemo, da telegrafsko naznanilo iz Tersta 16. aprila pove, da je parobrod iz Ankone pridši novico prinesel, da je 12. aprila papež v Rim prišel. Več vradnikov je bilo iz službe odstavljenih.

* Na Neapolitanskem, posebno v Sicilii še vedno žalostno reči stoje. Med vojaki in prebivavci ni nobene zastopnosti, vedno se še ljudje zaperajo.

Turška. Ruski vojaki so zares povelje dobili podonavske knezovine zapustiti; nekoliko jih je že na poti. Častniki menijo, da njih vhod v Besarabijo ni družiga kakor Turkam nastavljena past. Naznanila so iz Rusije v Bukarest prišle, po katerih je 4. vojaški oddelek povelje dobil proti Dnestru udariti in 6. in 7. se v Krim podati. Terdijo clo, da se v Sebastoplu vojaki na barke pripravljajo.

* Košut zdaj z 50 tovaršev v Brousi na korenu Olimpa živi. Večkrat na sprehod jaha ali se pa pelje, al vedno straža na njega čuje. Nič prav ni Sarim-paša z beguni prijazni.

* Zmešnjave zavolj ogerskih begunov so popolnoma poravnane; diplomatski opravki so se med turško in avstrijsko vlado 6. aprila spet pričeli.

* „Serbske novine“ vzamejo iz „carigradskih novin“ novico, da sta dva polka regularne vojske iz Rumelije zapoved dobila v Bosno zoper vstajnike iti.

Francoska. Časopis „Assemblée nationale“ poda sledeči sostavek: Vážno je stanje razmer velikih držav proti Nemčiji, in homatije, ki bi iz tega priti znale, dobro poznati. Rusija in Avstrija ste kakor se vidi, v vsih rečeh edinih misel. Avstrijani se na Českem zbirajo, Rusi stoje od Kališa do velikiga poznanskiga vojvodstva. Ako se vojska prične, ima Avstrija sočutje cele katolske Šlezije zase, ktera je še le v 18. stoletju od nje odtergana bila. Rusija zamore Poljcam veliko poznansko vojvodstvo spet pridobiti. Šaksonski kralj, kterimu je pruska vlada v letu 1815 naj lepši del svojih dežel zavolj žlahtne zvestobe proti Franciji vzela, si z pomočjo Rusov in Avstrijancov svoje dežele spet pridobi. Ker modrovavna in časti željna Prusija Nemško v nered pripravlja in se zmešno obnaša v zboru v Erfurtu, se bo moglo temu konec storiti. Zadržanje pruske vlade proti Dancam je tako nevredno in proti pravici narodov, da se cela diplomacia temu čudi. Pismo gospoda od Nesselrode je temu porok. — Bavarsko je z Avstrijo popolnoma edino; avstrijska armada bo pri prvem strelu Bavarcam na pomoč tekla. — Würtenberško je z Rusijo ozko zvezano, in na prvi miglej od Rusije se bo za vojsko izrekla; kraljevi govor to pričča. Nemčija se prekuciji bliža; ali se mora Prusija

spreobniti, ali pa pokorna postati. Vidi se tedaj, da se bodo skorej zmešnjave vplamenele. Upamo vonder, da bo Prusija pametna in se drugim močnim državam vklonila.

Angleška. 10. aprila je lord Duncan v angleškem parlamentu predlog storil, da bi se davk od okenj ali opustil ali pa preuredil, ker ne zadržuje samo kupčije s steklami, ampak tudi ljudem na zdravju mnogo škodje, ker imajo v svojih stanovanjih manj ko zamorejo okenj, kar je zdravju zelo škodljivo. Hiše, ktere imajo manj kot 12 okenj, pravi govornik, bi imele tega davka popolnoma oprostene biti. Ta njegov predlog je mnogo govornikov podperalo. Al ta davk državni denarnici toliko nese, da se popred ne more odpraviti, kakor če se kak drug vir dobi, iz kteriga bi se državna denarnica napolnovala, znese namreč 1,800,000 liber šterlingov. Tedaj se je predlog z malo večino od 3 glasov (80 proti 77) zaverjel.

Španska. Časopis „Morning Chronicle“ prinese sledeče pismo iz Madrida od 31. marca: Za gotovo naznanim, da je španska vlada popolnoma zadovoljna z naznanilom lord Palmerstona. En berzotek, ki ima naročilo kralju Leopoldu to naznaniti, je 30. marca iz Madrida šel. Razpor se bo tedaj brez dvombe poravnal. General Narvaec je gospoda Weisweilerja o tej reči podučil, in zvedel sim, da je zavolj tega pisma na lord Howden-a v Pariz pisal.

Zagotovijo, da je pismo španske vlade prav prijazno. Španska vlada pričakuje odgovor do 20. aprila. Ako se ta reč poravna, kar se bo brez dvombe zgodilo, se bo vradno naznanilo, in diplomatske opravila se bodo koj spet pričele.

Portugalsko. Pod poveljstvan Commodora Martina je angleško brodovje v reko Tajo prišlo, in je na tistem kraju sidra verglo, kamor so imele portugalske barke priti. Pripoveduje se, da povernjenje neke storjene škode tirja.

Razne naznanila.

— Cesar je za gotovo sklenil prve dni maja v Terst se podati; nazaj pa ne bode skoz Zagreb, ampak skoz Korosko in Štajersko šel.

— Med imenitnimi na Dunaju se novica raznaša, da bosta vodja, Hainau in Jelačić na Ogerskem od cesarja z posestvom obdarovana.

— V „Magjar Hirlap“ se iz Erlava 7. aprila piše: Okrog gore Matra se čedalje več roparij godi. Roparji se okrogklatijo, njih glavvar je, kakor se pripoveduje, Koloman Krindi, bivši Honved. Tropa je na konjih in dobro oborožena. Ko na kakem kraju poropajo, zginajo nanagloma, in se v gojzdi in votlinaah v skalovju skrijejo. Dva sta bila že vjeta, ki sta neko jutro pošto ropala.

— Iz Celjovca se 8. aprila v „Südsl. Ztg.“ piše: Včeraj, na belo nedeljo, je bil prvi prijazni pomladanski dan; torej prav pripraven za igranje „Kristoviga terplenja“, kar se je pol ure nad Celjovcam godilo na velikem travniku pod milim nebom. Že pred smo slišali od te igre pripovedovati. De se je toliko prostiga ljudstva zbralo, je le temu pripisati, ker je premalo izobraženo, in ker vsako novo reč rado vidi. Le sirov, neomikan kristjan se veseli, ako naj častitljivi in naj visokejši reč svoje vere v igro premeniti in v blato potegniti vidi, pri tem pa mora pameten človek v duši razžaljen biti. Brez ljubezni se cela sveta dogodba onečasti, ako Judas, goluf in tat, jedi, nože, vilice in pertiče iz mize pokrade in v svoje žepce stlači, da se mu množica smeja, kteriga potem dva hudiča zadržita in odneseta, tako osodo ima tudi levi razbojnik na zadnje; — smešnjo in zelo žaljivo je, ako desni razbojnik na besede Kristove: „Še danes boš z mano v raju“ odgovori: „Sel-

ben ist aber schon recht;“ — veri nasproti in nenaravno je, ako je Marija — mati Kristova — ljubeznjiva, prav mlada deklica, nje sin pa zelo star mož z sivimi lasmi; serce se človeku opre, ako vidi Magdaleno, nesramno vlačugo prav zelo okinčano, ki se ravno prav spodobno ne vede, in potem, ko jo en angelj živo svari, se spokori, začne svoj kinč in svojo obleko pred množico od sebe metati, tako, da se človek mora misliti, da bo kmalo lepa Magdalena v tisti obleki pred množico stala, ktero je Eva v raju imela. Bilo je 6—7000 ljudi pričijočih; mnogo iz dežele, naj več pa iz mesta, ki je skor prazno ostalo.

Vsak prijatelj človeštva in keršanstva, mora take zgodbe britko obžalovati in začuden prašati, zakaj se od vrad in od cerkve take nespodobnosti pripuste?

— V Saksenhauznu na Nemškem se je nedavno en umor pripetil, posebno imeniten glede na kriminalne postave. Dva zakonska že visoke starosti, Stös po imenu sta bila zgođej na večer umorjena najdena. Gaz, v kterem se je umor pripetil ni na samem; in vonder noben sosed nič ni slišal, in nič sumljiviga zapazil. Zakonska nista nobeniga sovražnika imela; mirno in tiho sta živela. Sumili so, da so morivci hotli denarje vzeti, ker je 200 gld. zmanjkalo, ali veliko več denarja, ki bi ga bili morivci lahko vzeli, so pustili. To je toliko čudniši, ker so mogli morivci na tanjko življenje zakonskih poznati. Hiša je bila celi dan zaperta, le če je žena po vola ali jabučniga vina šla, je bila nekatere minute odperta. Morivci so to dobro vedili, da so ravno tisti trenutek prišli, ko je žena po jabučniga vina šla. Oni so ravno takrat moža napadli in ga z enim udarkom ubili, kar pričča, da je morivec mogel izurjen mesar biti; ko žena domu pride, je bila tudi z enim mahom ubita. Jabučno vino, ki ga je žena domu prinesla, so morivci spili, in posodo na steno obesili. Vse tiho je bilo; še le na jutro so ljudje umorjena najdli. Akoravno je bilo v hiši polno kervi, se drugod nič kervaviga ni našlo. Vse preiskovanje je bilo zastoj, nič se ni moglo zvediti. Vse, kar je znano, je bilo to, kar je ena sosedna pravila, namreč da je videla proti osmi uri dva moža, kterih zavolj tmine ni poznala, iz hiše priti in se na cesto obrniti. Med tem je pa prešel teden za tednam in nič se ni moglo zvediti.

Nekiga dne pride en mož iz bližnje vasi Bornheim k nekemu zdravniku in mu toži, da ga je na ramo pes vgriznil. Zdravnik pregleda rano in najde, da ga ni pes, ampak človek vjedel; to se mu čudno zdi, torej hitro gosposki naznaní; moža zaprejo, sprašujejo, ki ne ve kaj odgovoriti, in se celo večkrat zagovori: on je eden morivcev; njegov tovarš je že pobegnul. In zapert je bil res, kakor se je zdelo, nekda mesar. Je pa tudi terdi demokrat, ki se je na barikadah mesca setembra 1848 boril in streljal.

— Velikonočno seboto je bil na Českem pri Libenau-u nek na samem stoječ mlin od roparjev napaden, kteri niso le vse, kar jim je v roke prišlo zropali, ampak oni so tudi prebivavce mlina grozno terpinčili. Pa te roparje so že osledili. Tamošnja narodna straža je ponoči hiše več sumljivih oseb preiskala in marsikaj zasledila. Vradnija pa je vojake poslala, in 200 mož je sosedne vasi posedlo.

— Iz prijazniga dopisa iz Štajerskega zvemo, da se bo časti vredni gospod Juri Gostenčnik, duhoven iz Lavantinske škofije, ki je bil v l. 1819 rojen in v letu 1846 za mašnika posvečen, čez Dunaj in Hamburg v Ameriko v misijonarstvo podal. On je prvi misijonar iz imenovane škofije.

— Iz Ruskiga se čuje, da so blizu Jelisevtpola v okrogu Tiflis na zlatu precej bogate rudnike najdli.

LEPOZNANSKI LIST.

Poziv na podpis na dionice za knjigarnu i tiskarnu u Zagrebu.

Dobro uredjene medjusobno u savezu stojeće knjigarnu jesu kod svih izobrazenih narodah velika poluga za razvijanje književnosti, za razvijanje izobrazenosti.

Svako duševno pojavljenje naroda izobrazenog nalazi u književnosti, ovom telu oživotvorenog slova, svoje ogledalo, svoj odziv, koji se po narodu razleže, i ono što bi kod pojedinih nadarenih umovah nepoznato ostalo, postaje ovim putem obće blago naroda. Zato je knjigarstvo kod izobrazenih narodah jedno od najvažnijih poduzetjeh, koje književnosti za materialnu polugu služi, bez koje ono jedno vreme nepomično čamiti more, ali bez dvojbe prije ili poznije posve propasti mora.

Dobro uredjeno knjigarstvo je put duševnog razvijanja kod svih izobrazenih narodah, a mora i naš put k istoj namjeri biti ako nećemo da su nam sve žrtve i naponi naših spisateljah zaludni.

Da naša narodna književnost dosada nije napredovati mogla, glavni je uzrok pomanjkanje dobro uredjenih knjigarnah, koje bi nastojale umotvore narodnih spisateljah razprostiti, i tako su svi naši književni proizvodi ostali na mali krug čitateljah ograničeni, koji nipošto kadar nije narodnim spisateljem izdavanje knjigah mogućim učiniti.

Za odoljeti ovom tužnom stanju našeg domaće i u obće slavjanskog knjigarstva, namili su nekogi domorodci, da staru želju svih rodoljubah jedared oživotvore i da jednu sa tiskarnom providjenu knjigarnu na dionice (akcije) i to kako ovdje priložena pravila obliže dokazuju na posve trgovačkom temelju u Zagrebu ustanove, koja bi se ne samo u domovini, nego i izvan domovine naše po svimi glavnimi mesti odmah u savez postaviti imala.

U to ime podpisan je već znatni broj tih dionica, koje će osim postignutja plemenite namere svoje, t. j. razprostiranja domaće i obće slavjanske književnosti kao i dobavljanja inostranih književnih proizvoda dionikom i znamenitu korist kao dividendu na uložene glavnice pružati.

Dole podpisani odbor sa više veće pristupivših dionikah pretresao je u porazumljenju sa više u knjigarskom i tiskarskom poslu većstih osobah sve na ovaj zavod spadajuće predmete, i našao je, da dobro uredjena knjigarna u savezu sa tiskarnom u Zagrebu znamenitu korist nositi more, i da ovaj zavod samo dovoljni broj dionikah treba, da se u najkratjem vremenu na visoki stupanj razvitka podignuti i ne samo dionikom već i narodnoj književnosti od velike materialne koristi biti može.

Namera je ovoga zavoda samo na trgovačkom temelju ostati, posjedovateljom glavnica novu priliku uplođenja svojih glavnica pružiti, a spisatelje od nevolje njihove glede tiskanja, razprodavanja svojih umotvorah i monopoliziranja ovih strukah obrtnosti osloboditi.

Podpisani odbornici uvjeravaju občinstvo, da oni ne samo da i sami znamenite glavnice u ovaj zavod uložiti hoće, nego da se također medju dosad dobivenimi podpisih mnoga imena od takovih kućah i osobah broje, koje već same po sebi povjerenje ovom zavodu podjeljuju.

Usljed toga pozivlju se svi oni koji dionici ove knjigarnu biti žele, da što prije istom poduzetju pristupe, da se u priloženoj listari podpisi i broj dionikah, koje uzeti žele, naznače.

Kako se stotina dionica podpise pozvat će se sva gospoda dionici na skupštinu, gdje će se pravila uzakoniti, i ustanoviti kako i kada da se otvori knjigarna. A kako se podpise dvjestu dionica, učiniti će se isto i glede tiskarne. Novci će se polagati ili ujedno ili na pravilami opredeljeni rok, kod g. Nauma Mallina u Zagrebu.

Iz prizrenja na velevažno poduzetje ovo, kojim se jedino narodna književnost unaprediti more, pozivlju se svi domorodci, kojim je do procvetanja domaće književnosti i narodnog izobrazenja stalo, da ovaj zavod sa svima silama podupiru ako nekane da narodna književnost sasvime propane.

Osobito pozivlju se svi spisatelji narodni, da što prije i što više podpisa sakupe, jer

njima je najbolje poznato, da je njihov trud zaludan, ako se ovim sredstvom umotvori njihovi po narodu razprostirali nebudu.

Svi podpisi na rečene dionice imaju se do konca meseca Ožujka bezplatno na g. Nauma Mallina u Zagreb poslati.

Iz Zagreba dana 25. Veljače 1850.

U ime privremenog odbora za podignutje narodne Knjigarnu:

Ambros Vraniczany, v. r.

Naum Mallin, v. r.

Pavao Hatz, v. r.

Dr. Aleksa Rakovec, v. r.

Stanko Vraz, v. r.

Pravila Dioničkog društva za utemeljenje knjigarnu i tiskarne u Zagrebu.

I. Svrha.

§. 1. Za unapredjenje i razširenje književnosti ustrojava se knjigarna i tiskarna u Zagrebu sredstvom dionica.

§. 2. Poglavitna zadaća te knjigarnu jest sledeća:

- što veće razprostiranje jugoslavenskih knjigah bez razlike bile one cirilikom ili abecedom pisane.
- Dobavljanje i razprostiranje knjigah ostalih slavjanskih plemenah.
- Dobavljanje knjigah inostranih narodah.

II. Sredstva.

§. 3. Glavnica na tu svrhu potrebna sakupit će se na dionice (akcije) po 50 for. srebra.

§. 4. Broj dionica ograničava se za sada na tri stotine. Kako stotina dionica podpisano bude otvorit će se knjigarna, a kada dvjestu sakupljeno bude, podignut će se također i tiskarna.

§. 5. Dionice mogu se ili na jedanput ili na pet mesečnih ratuh od 1. Travnja 1850 početi izplatiti.

§. 6. Dionice glase samo na jednu osobu.

§. 7. Dokle se kod mesečnog platjanja dionica nepodpuni, davat će se privremena namira na pojedine priniske, a kad se naznačena suma izplati, izručit će se dionica uz povratak pojedinih namirah.

§. 8. Ko podpisanu sumu na opredeljeno vreme podpuno nepoloži neima nikakvog prava na svoje stranom već poležene iznose, koji će zavodu pripasti.

§. 9. Polovica čiste koristi ovoga poduzetja razdelit će se kao dividendu na sve dionike.

§. 10. Druga polovica čistog dobitka obratjat će se na promicanje domaće književnosti, naime:

- za nakladu (Verlag) u narodnom jeziku, bez razlike azbukom ili abecedom pisanih knjigah.
- za nagrade spisateljah dobrih školskih i pučkih knjigah.

III. Ustrojenje knjigarnu i tiskarne.

§. 11. Ova knjigarna i tiskarna bit će u Zagrebu.

§. 12. Ona će imat svoje komisionere u svih znatnijih mestih zemaljah jugoslavenskih, gdje će svoja skladišta držati. Ovi komisioneri bit će samo poznate, povjerenje imajuće kuće trgovačke.

§. 13. Osim toga ima se glavna knjigarna u savez postaviti sa svima glavnimi mestima književne trgovine izvanjske osobito slavenske.

IV. Upraviteljstvo.

§. 14. Da se poslovi ove knjigarnu i tiskarne i obćim dogovorom svih dionikah što bolje unaprediti mogu, držat će se svake godine početkom meseca travnja i studena glavna skupština svih dionikah.

§. 15. Upravljanje ovog zavoda spadat će na odgovorni odbor ravnajući, od pet osobah, koje će se od strane dionikah u glavnoj skupštini iz svoje sredine izabrati.

§. 16. Rukovodjenje knjigarskog posla pod nadzorništvom i odgovorom ravnajućeg odbora spadat će na jednog izučenog od sredstvah ovog zavoda platjenog knjigara kao knjigovodju, a tiskarskog posla isto tako na jednoga tomu poslu većestog upravitelja (faktora), i to na temelju posebnog ugovora.

§. 17. Način toga rukovodjenja ustanovit će poslovnik ovoga zavoda koga će upravljajući odbor sa svojim knjigovodjom i factorom ustanoviti.

V. Blagajna.

§. 18. Blagajna ovog zavoda držat će se kod jednoga izmedju odbornikah, koji podpuno povjerenje ima i sigurnost pruža, i koji će se unapred kod izbora naimenovati.

§. 19. Svake godine početkom travnja meseca ima ravnajući odbor vrhu stanja celog zavoda javni račun položiti.

VI. Prava dionikah.

§. 20. Svim vlastnikom dionica pripada osim dividende na uložene glavnice pravo ravnajući odbor sobstvenim glasovanjem izbirati, kod obćeg sastanka akcionerah na poziv ravnajućeg odbora, od ovoga poslednjeg svako razjasenje ili očitovanje u poslu istog zavoda potražiti, i račune pregledati.

§. 21. Također pripada svakom vlastniku dionica pravo, svoju dionicu sa svima koristima i pravama drugom komu pod uvjetom, da to prije ravnajućem odboru najavi, preprodati, prikazati, ili ovom zavodu pokloniti.

U Zagrebu 26. veljače 1850.

U ime privremenog odbora ravnajućeg:

Ambros Vraniczany, v. r.

Naum Mallin, v. r.

Pavao Hatz, v. r.

Dr. Aleksa Rakovec, v. r.

Stanko Vraz, v. r.

Ta poziv smo iz Dunaja dobili z prošnju, de bi ga v „časniku“ natisnili. Prav radi to storemo, ker spoznamo de bi bilo njegovo vresnicenje posehno koristno.

Kdor ve, kako težko so se do zdaj slovanške bukve dobivale, de je clovek, ako si je kake iz kakiga jugoslovanskiga kraja naročil, večkrat čez pol leta čakati moral, in de jih na zadnje večkrat še dobil ni, kdor premisli, koliko je mogel večkrat za razpošiljanje bukvovertčam dobička dati; mora namen obće in vzajemne jugoslovanske bukvoprodavnice z veseljem pozdraviti, in želeti, de bi se skorej v djanje vpeljala.

Torej stopimo pred domorodce z ponižno prošnju, de bi blagovolili v vresnicenje hvaljevredniga namena, zgorej podpisane može po mogočosti podperati.

Na znanje gosp. pisaveam slovenskiga berila za spodnji gimnazij.

Gosp. minister uka grof Thun je poslal te dni vodju gimnazijalnih šol, gosp. Dr. Kleemannu pohvalno pismo zastran sostavljanja slovenskiga berila za spodnji gimnazij, kteriga smo se v Ljubljani podstopili. Ker to pohvalno pismo vse tiste može po Slovenskim, ki so se tega dela tudi po deželi vdeležili, zadeva, želi gosp. vodja, de bi se jim vsim na znanje dalo, toraj povzamemo iz imenovaniga ministroviga pisma tole: „Iz Vašiga predloga na deželniga poglavarja Krajske kronovine 19. sveč. t. j. sim z veseljem zvedil, de Vi združeni z mnogimi učenimi pisatelji slovensko berilo za 4 klase spodnjiga gimnazija izdelujete, in nadjam se, de se bo s pomočjo izverstnih sodelavcov za gimnazijalni poduk koristno delo doversilo. Pot, ki ste jo podvizali za urno dokončanje tega dela, popolnoma poterdim, in rad bom doverseno berilo, če bo, kakor upam, terjatvam in potrebam gimnazijalniga poduka dostojno, v rabo slovenskim gimnazijem priporočil. Ne dvomim, de se boste po ravno tem načinu tudi za berilo zgornjiga gimnazija pripravnih pomočnikov zagotovili, de bo pridni gosp. Macun podporo v svojim začetim delu pri Vas našel.“ — To častno spoznanje gosp. ministra gre vsim pisateljem slovenskiga berila v zahvalo njih že doverseniga dela in v spodbado prihodnjiga početja. Vred. Nov.

Telegrafiško kurzno naznanilo deržavnih pisem 17. Maliga travna 1850.

Deržavne dolžne pisma po 5	od 100 (v srebru)	83 1/2
» » » » 4 1/2	» » » »	81 1/4
» » » » 3	» » » »	—
» » » » 2 1/2	» » » »	—
Obligacioni avstrijskih pod in nad Anizo, čeških, moravskih, silezkih, štajarskih, koroških, krajskih, goriskih in dunajske višje kamorne uradnije.	po 3 od 100	— gld.
	» 2 1/2 » »	50 »
	» 2 1/4 » »	— »
	» 2 » »	40 »
	» 1 3/4 » »	— »

Dnarna cena 17. Mal. travna 1850.

V dnarju

Cesarskih cekinov agio (od 100 gold.) 23 1/2 gld. Srebra » » » » 16 1/4 »